

Leifruit op Buitenplaats Berbice

SKGE

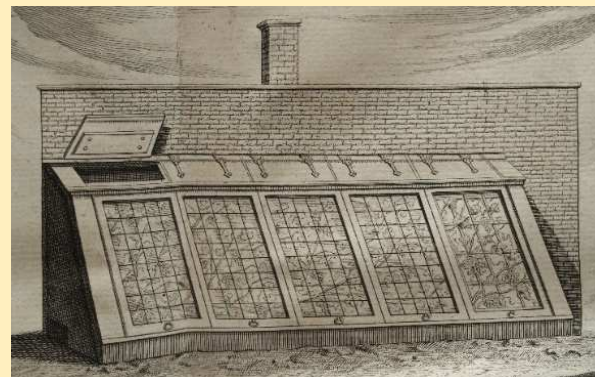
Programma

09.30 - 10.00 uur	inloop en ontvangst
10.00 - 11.00 uur	rondwandeling door de tuin
11.00 - 12.15 uur	presentatie historisch leifruit
12.15 - 13.00 uur	lunch
13.00 - 14.30 uur	instructie opbouw leifruit, aanbinden en enten
14.30 - 15.30 uur	bespreken en afronding cursusdag

Historie Buitenplaats Berbice

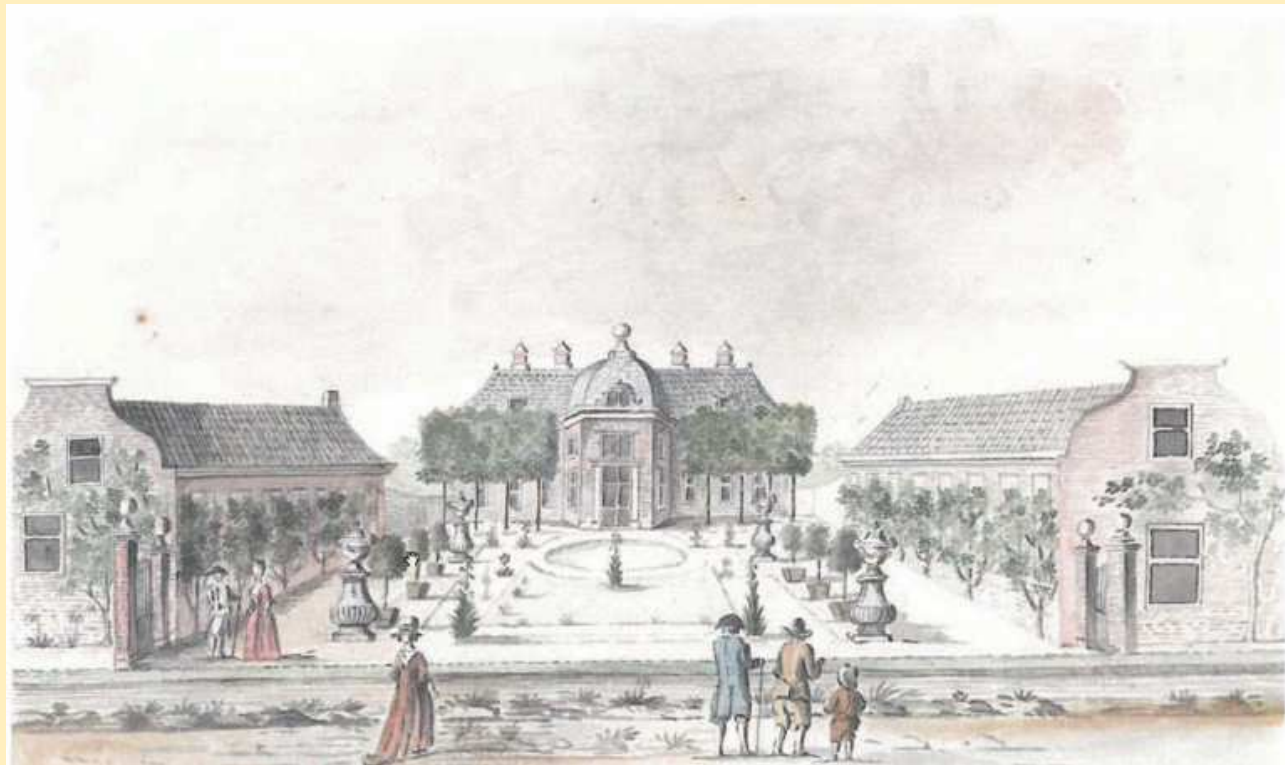
SKGE

Pieter de la Court van der Voort (1664-1737)
Sara de la Court- Poelaert (1666-1740)

Historie Buitenplaats Berbice

SKGE

Hoofdhuis Berbice (1788) Jacob Timmermans

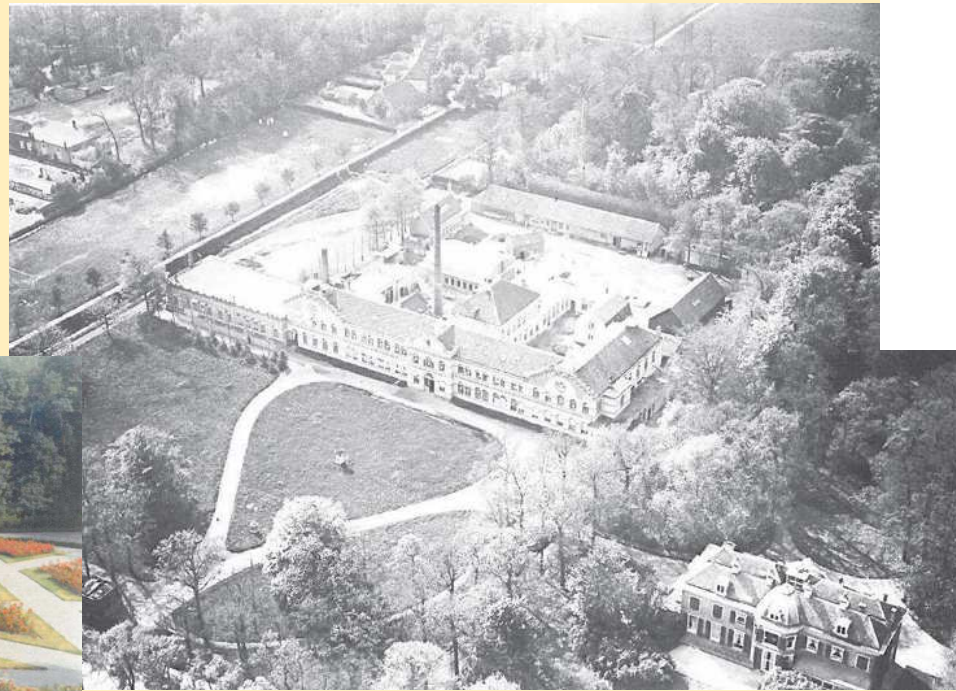
Historie Buitenplaats Berbice

SKGE

<https://www.buitenplaatsberbice.nl/>

Rosarium foto ca 1960

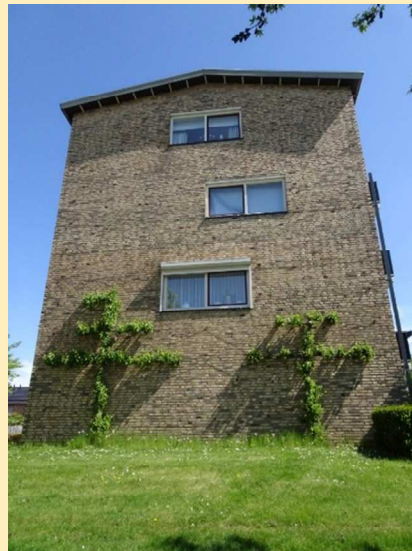
Luchtfoto uit 1924

Mejufrouw Rudolpha Begeer
(1914-2009)

Wat is leifruit?

Een verzamelnaam voor bomen en struiken met eetbare vruchten die in een bepaalde vorm worden geleid.

Leifruit in je eigen tuin

Leifruit op historische plekken

Eten uit eigen tuin

Vroeger was men zelfvoorzienend
Moestuin, boomgaard, bijen, akkers, jacht...

Hoveniersregister 'om te weten wat men in den hof heeft'

Hoveniers Register / om te weten wat men in den Hof heeft / of
wat 'er noch ontbreekt / seer dienzig om in goede orde sijn Hof af te deelen /
een yder soort by het sijne te setten / gelijck top hier vertoonen.

De Ooft-Boomen Fruyt-Hof, beplant men met

Appelboomen.	Abricoos.
Peerenboomen.	Quee-appels.
Limoenen.	Notebomen.
Orangien.	Hafelaar.
Jasmin.	Mispelboomen.
Amarellen.	Vijgen.
Krieken.	Wijngaart.
Karssen.	Granaat-appels.
Aalbesien.	Laurier.
Kruys-besien.	Genever.
Pruymen.	Vlierboomen.

De Medicinale Kruid-Hof met

Angelica.	Hipericon.
Aloë.	Lepelbladen.
Byvoet.	Malve, Pappelen.
Camillen.	Schelkruid.
Carde Benedict.	Sinau.
Centaurea.	Sengroen.
Galligan.	Wintergroen.
Gentian.	Walwortel.
Hafelwortel.	
Heemstwortel.	
Holwortel.	

De Kool- en Wortel-Hof met

Kool.	Apargies.
Bloemkool.	Pompoen.
Savoy.	Meloen.

De Lelien, Roosen, en Bloemen-Hof met

Annemonien.	Pionen.
Angelieren.	Roosen.
Aquileyen.	Ridderspoer.
Kroon Imperiaal.	Sleutelbloem.
Ikruyd.	Sonnebloem.
ent'choon.	Stokroos.
Isbloem.	Tunisbloem.
Ikruyd.	Tulpen.
	Tyloofen.
n, roode, witte.	Vingerhoed.
Convalbi.	Violen.
lantin Bloemen.	Munniks-kappen.
r.	Wollekruid, of
delieven.	Koningskeers.
iffen.	Cimbalen, klokjens.

De Ooft-Boomen Fruyt-Hof, beplant men met

Appelboomen.	Abricoos.
Peerenboomen.	Quee-appels.
Limoenen.	Notebomen.
Orangien.	Hafelaar.
Jasmin.	Mispelboomen.
Amarellen.	Vijgen.
Krieken.	Wijngaart.
Karssen.	Granaat-appels.
Aalbesien.	Laurier.
Kruys-besien.	Genever.
Pruymen.	Vlierboomen.

De welriekende Kruid-Hof met

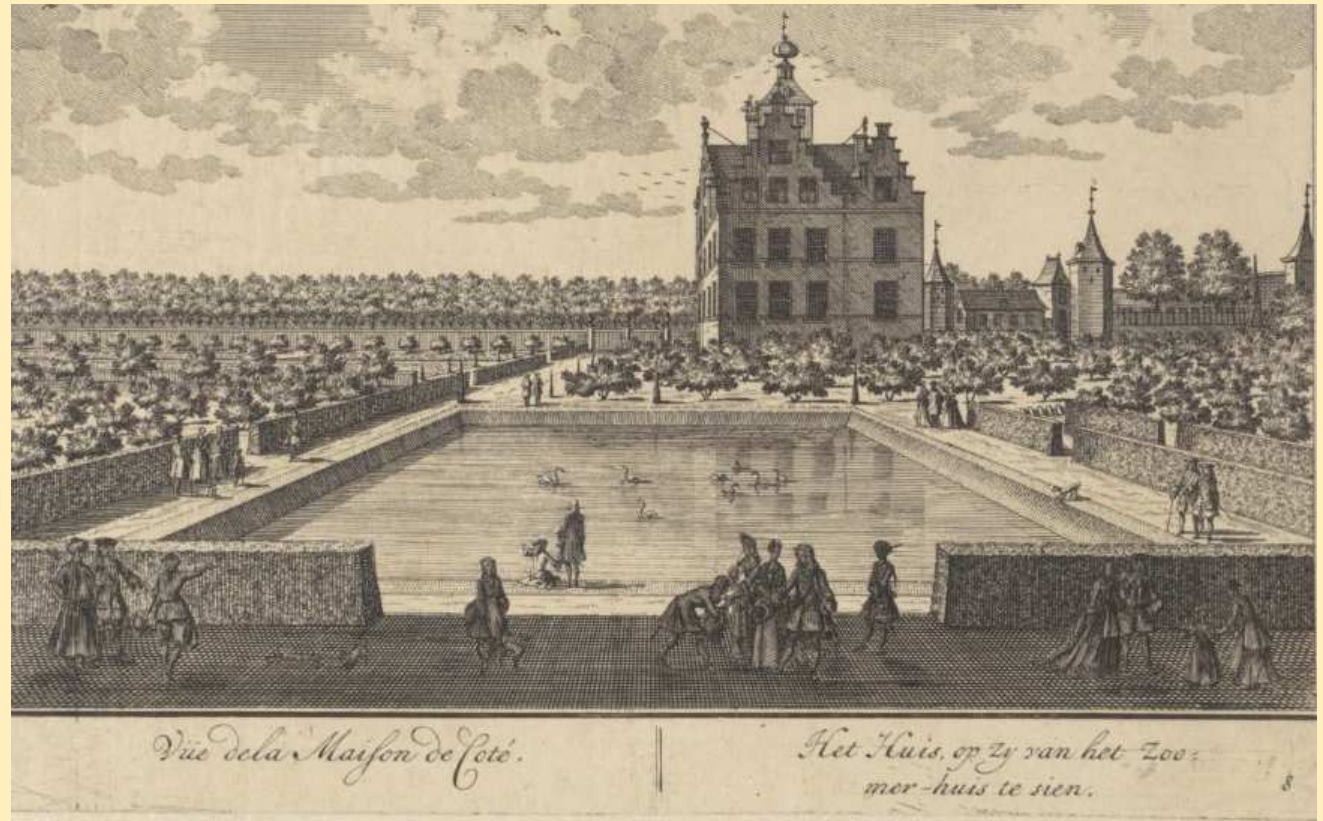
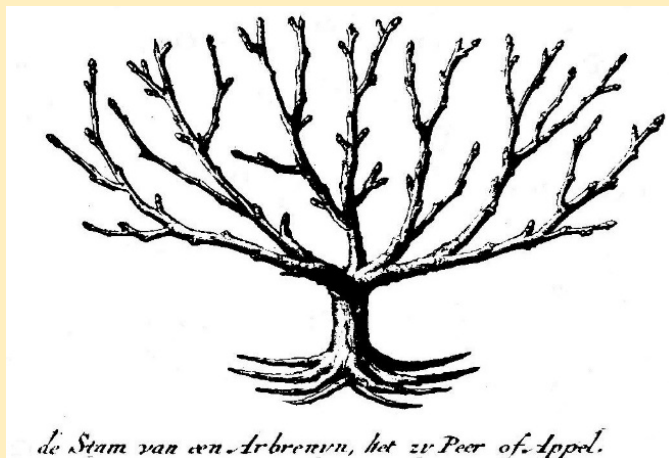
uyt.	Nip.
icum.	Poley.
im.	Roosmarijn.
troo.	Rijnevaarn.
illen.	Salie.
elie.	Sevengety.
p.	Tijm.
er.	Wijnruyt.
ndel.	Druyf-kruid.
r.	
leyn.	
te.	

Van naantje naar leifruit (circa 1650 - 1850)

SKGE

**Klein fruitboompje:
'Arbre Nain' of naantje.**

In de tuin.

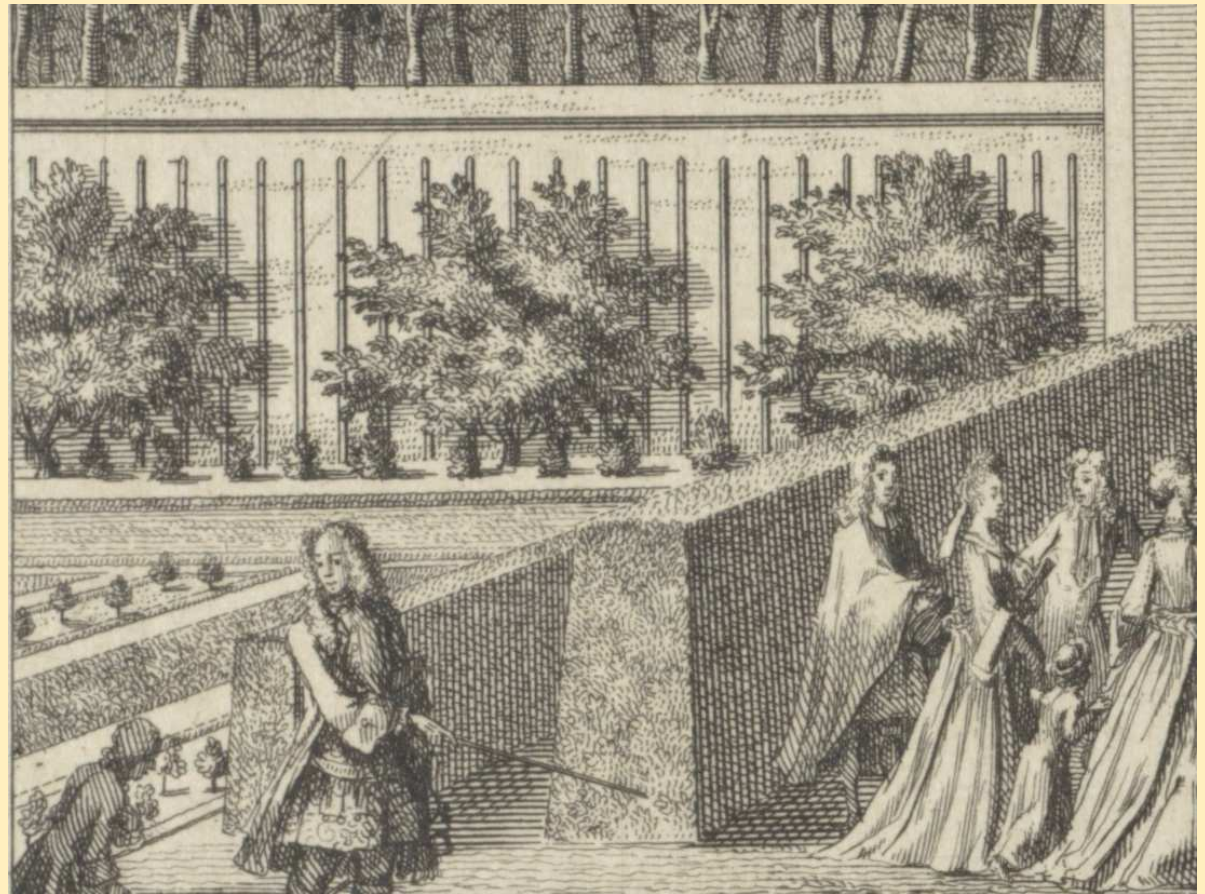
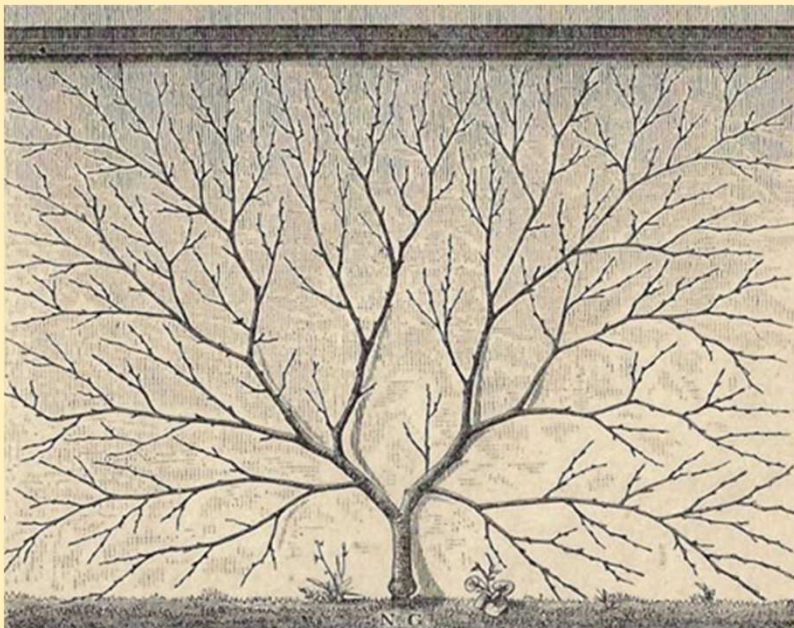

Kasteel Zuilenstein (1682-1726) Daniel Stoopendaal

Van naantje naar leifruit (circa 1650 - 1850)

SKGE

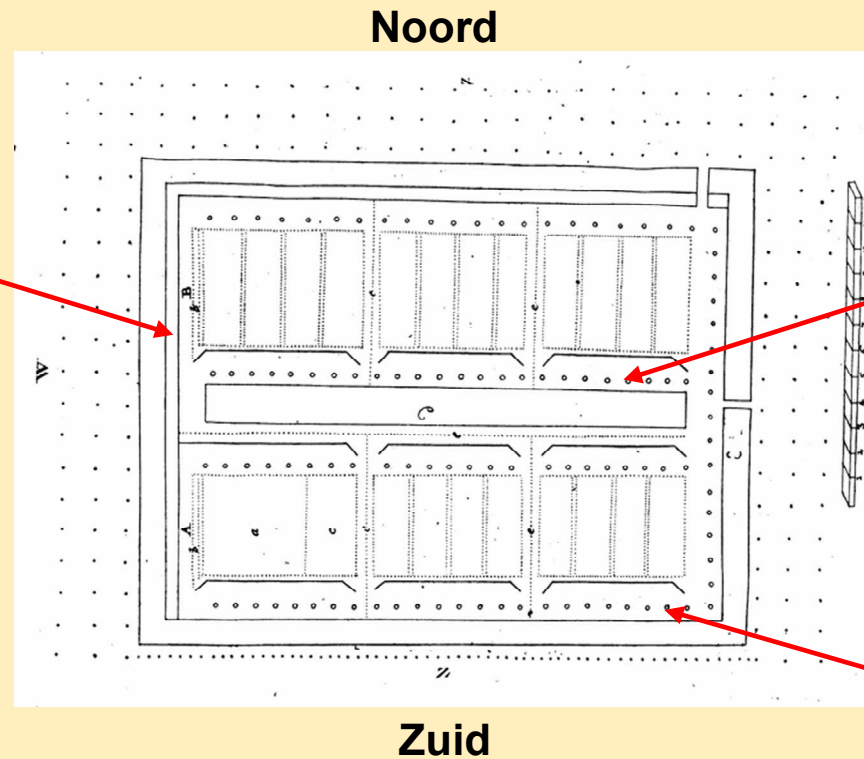
Als waaier tegen een muur of houten schutting met geleiding van houten latten (spalieren).

De moestuin uit het boek van Pieter

SKGE

Schuttingen op: *'de zuiderzon en op de zon van het oosten'*.
8,5 voet hoog (ca 2,5 m)
Leifruit als abrikoos, perzik en pruim met druiven ertussen

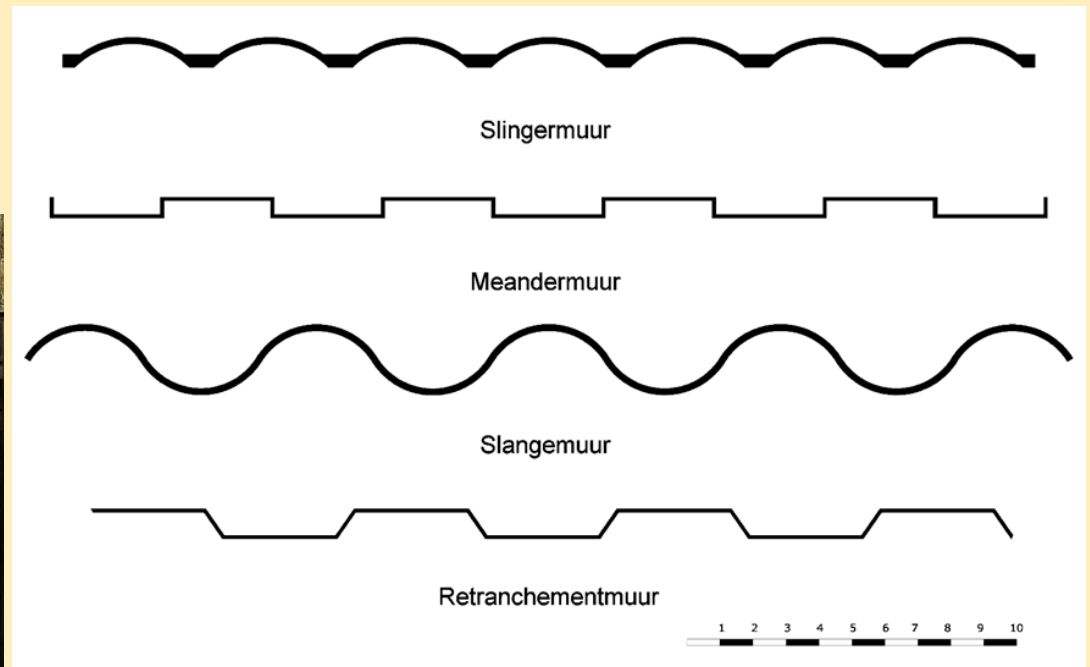
Langs de middenvijver
naantjes van perzik

Langs de slootkant
naantjes van kweepeer

Oppervlakte moestuin is 355 Rijnlandse Roeden, circa 0,5 ha

Van naantje naar leifruit (circa 1650 - 1850)

Muren in diverse uitvoeringen.
Gericht op het behoud van zonnewarmte.
Ook houten schuttingen of open hekwerk.

Van naantje naar leifruit (circa 1650 - 1850)

SKGE

Zuidkant muur:

hele dag zon:

bijvoorbeeld: peer, perzik, abrikoos, amandel

Westkant muur:

middagzon:

Bijvoorbeeld: rode bes, kruisbes

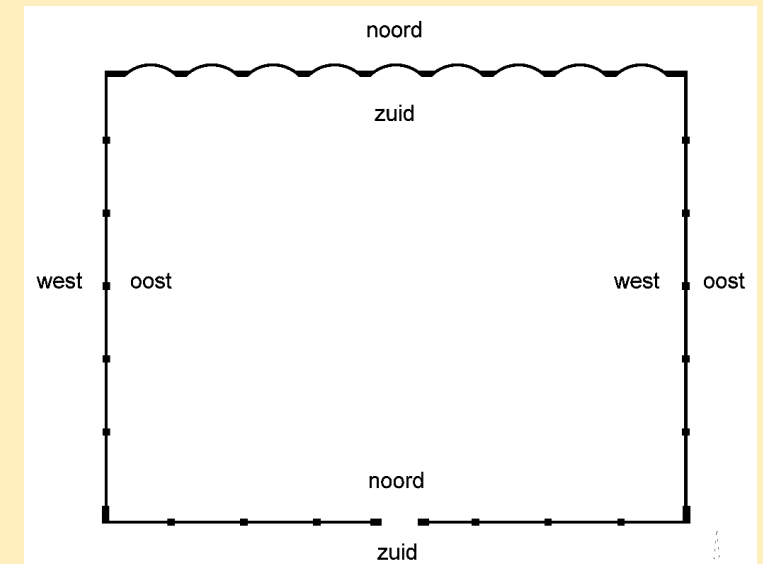
Noordkant muur:

vroege ochtend en avondzon: Bijvoorbeeld: zure kers of morel

Oostkant muur:

ochtendzon:

Bijvoorbeeld: peer, pruim, druif

Beredeneerde snoei (circa 1850-1940)

SKGE

Vanuit België

Passend bij de tijd en tuinstijl

Beredeneerde snoei: Snoei waarbij een fruitboom, beredeneerd vanuit groei- en snoeiregels in een gewenste vorm gebracht wordt.

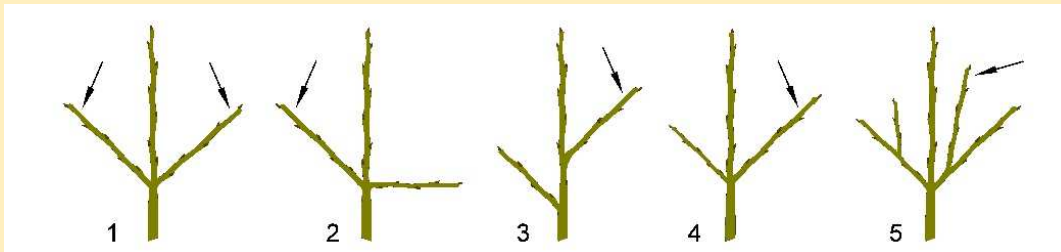

Studenten G.A. van Swietentuinbouwschool, ca 1900

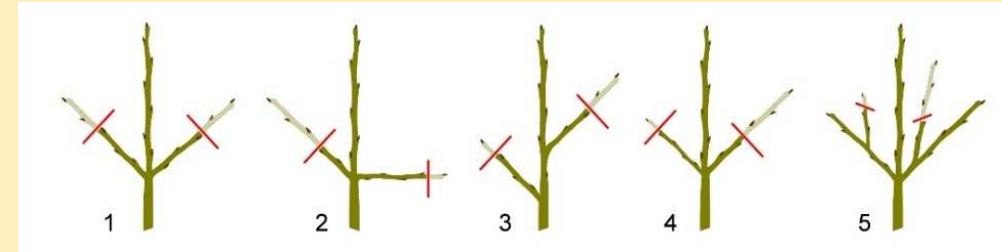

Tuinbaas C. De Wilde (1832-1912) Huis te Manpad

Snoei en groeiregels van Hermann Vochting (1889)

1. gelijksoortige takken groeien even hard.
2. de steilste tak groeit het hardst.
3. de hoogste tak groeit het hardst.
4. de dikste tak groeit het hardst.
5. de tak die het dichtst bij de harttak staat groeit het hardst.

1. gelijksoortige takken snoei je even ver terug
- 2 - 5. de hardst groeiende takken snoei je het verst terug,
De andere takken snoei je minder ver terug.

Beredeneerde snoei (circa 1850-1940)

SKGE

Snoeiregels van Karl Koopmann (1896)

Apicale dominantie: de top van de tak remt de uitgroei van zijknoppen.

Regels:

- Sterkste groei aan het uiteinde van de tak
- Verticale tak: meer lengtegroei/minder bloemknoppen
- Horizontale tak: minder lengtegroei/ meer bloemknoppen
- Tak buigt naar beneden: op de rug groeien nieuwe scheuten omhoog.
- Geen snoei: grootste groei in lengte en massa.

Beredeneerde snoei (circa 1850-1940)

SKGE

Vormen tegen een geleiding (muur, schutting)

- Snoer
- V en U vorm
- Palmet (Systeem van Cossonet)
- Creativiteit van de tuinbaas

Vrijstaande vormen

- Vaas
- Prieel
- Kniehekje
- Berceau

Van alle fruitsoorten verdraagt peer de ingewikkelde snoei het beste!

Beredeneerde snoei (circa 1850-1940)

SKGE

Vormen tegen een geleiding

- Snoeren (schuin, zigzaggend, staand)

Beredeneerde snoei (circa 1850-1940)

SKGE

Vormen tegen een geleiding

- V vorm (Belgisch hek)
- U vorm
- Dubbele U vorm (kandelaber palmet)

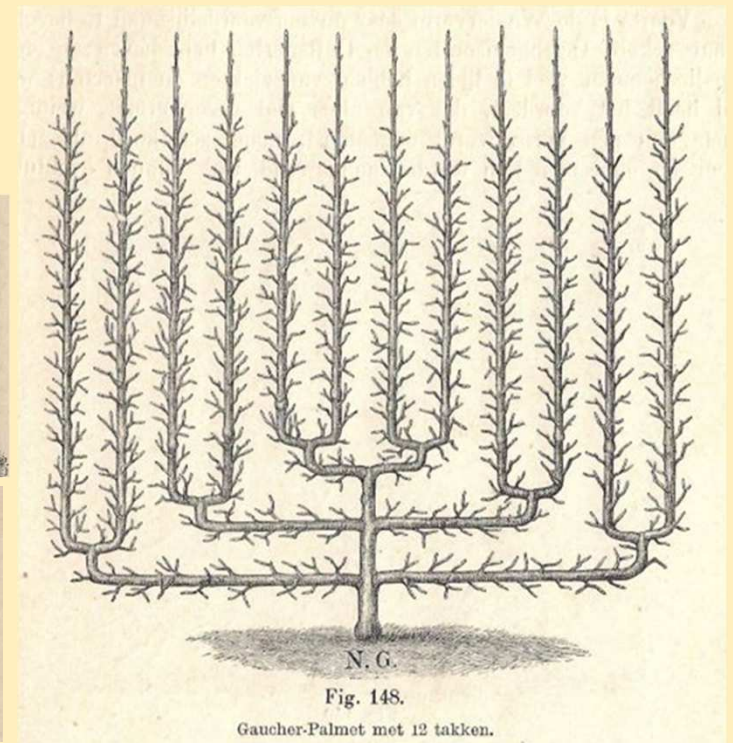
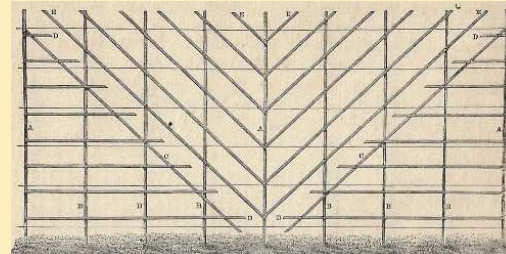
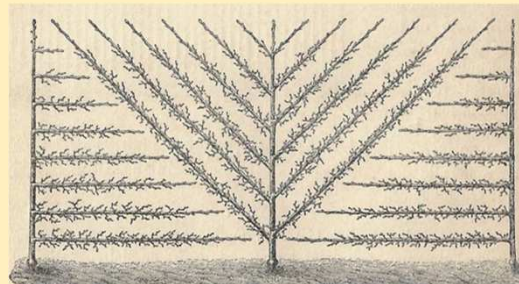

Beredeneerde snoei (circa 1850-1940)

SKGE

Vormen tegen een geleiding

- Palmet (Systeem van Cossonet)
- Combinatie van verschillende vormen (Gaucher palmet)

Beredeneerde snoei (circa 1850-1940)

SKGE

Vormen tegen een geleiding

- Thomery systeem bij druif

Beredeneerde snoei (circa 1850-1940)

SKGE

Vormen tegen een geleiding

- Creativiteit van de tuinbaas

Beredeneerde snoei (circa 1850-1940)

SKGE

Vrijstaande vormen

- Vaas
- Prieel
- Kniehekje
- Berceau

Verval en herstel (1940 - heden)

SKGE

- Verval begin 1900
- Herstel eind 1900 (leifruit, fruitmuren en ambacht)
- Nieuwe initiatieven (erkenning immaterieel erfgoed)
- Cursussen
- Netwerk leifruit

Verval en herstel (1940 - heden)

SKGE

Vormen bij oude leiperen vaak nog herkenbaar.

Onderhoud van

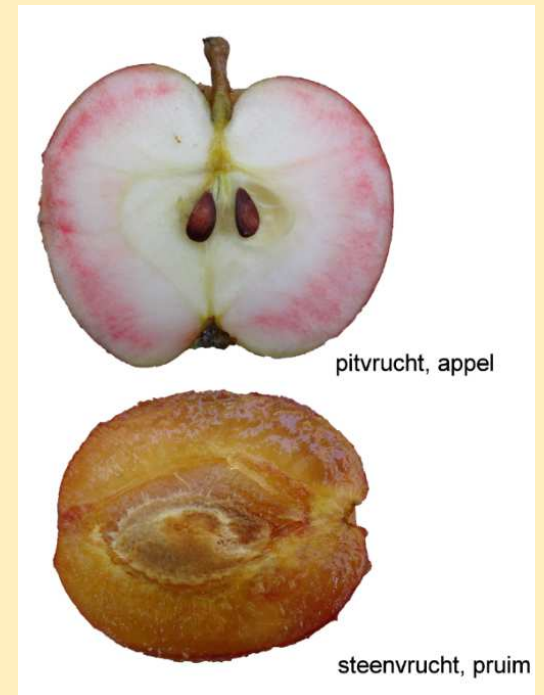
- Het leifruit zelf
- De geleiding
- De omgeving

Vermeerdering

- Enten of oculeren op onderstam

Doel snoei: zoveel mogelijk vruchten dicht tegen de hoofdtakken

- Rond de jaarwisseling snoei **druif**
- ½ februari start wintersnoei van **pitvruchten, bessen, vijg, moerbe**
- ½ april of na de oogst snoei **steenvruchten**
- ½ mei scheuten begeleiden en dunnen
- April en mei technieken op gebied van remmen en stimuleren
- Rond 1 juli 1e nijping
- Augustus 2e en 3^e nijping als nodig
- Najaar oogstfeest

Onderhoud van geleiding

- Muur, schutting,
- Houten spalieren
- Muurankers
- Palen, draad en draadogen

Werk voor de winter, let op muurplanten

Herstel geleiding door vakspecialisten.

Historische muur landgoed Schaep en Burgh opnieuw gebouwd.

Onderhoud van de omgeving

- Kale grond of bedekt houden
- Geen hoge bomen rondom
- Geen klimop tegen de muur

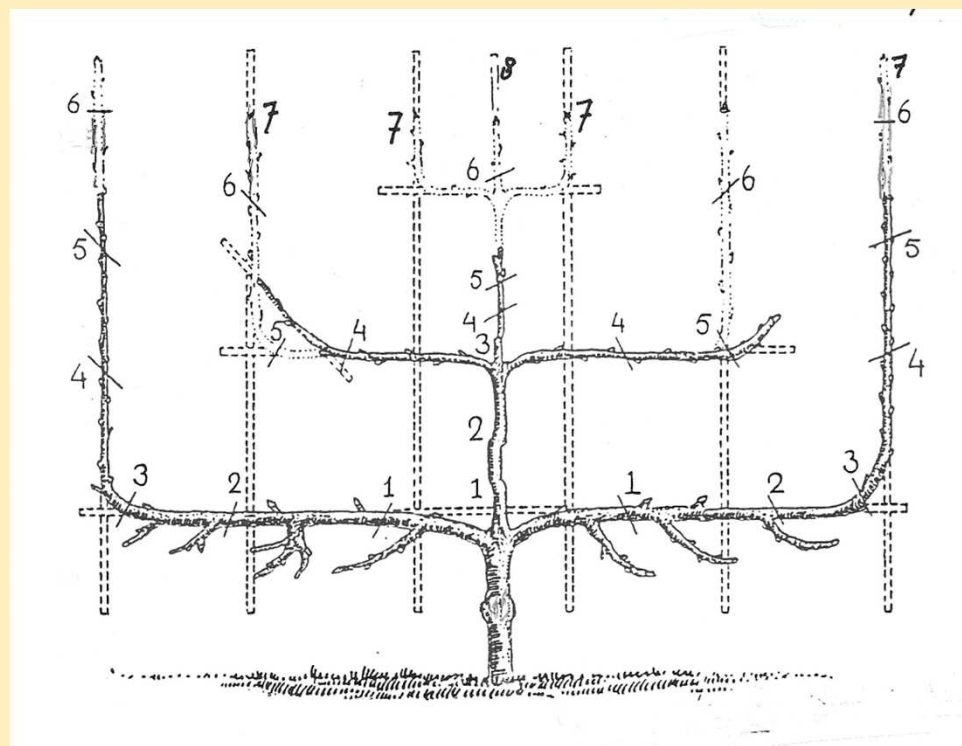
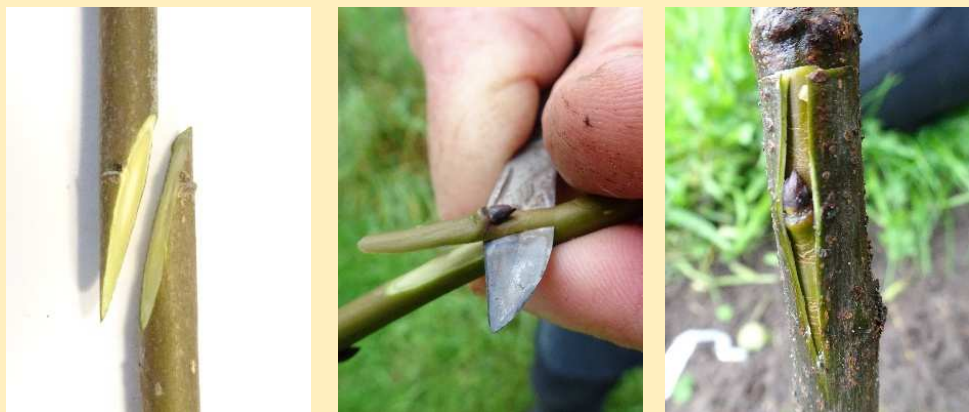

Vermeerdering

- Enten in de winter
- Oculeren in de zomer

Opbouw

- Duurt lang, elk nummer staat voor één jaar.
- Voldoening zelfgekweekte leiboom is groot!

**Cursussen via De Groene Motor of bij fruitkwekers
Meelopen met een ervaren kracht.**

Netwerk Leifruit

- Voor ieder die interesse heeft in leifruit
- Website met informatie (www.netwerkleifruit.nl)
- Leidraad leifruit
- Jaarlijkse netwerkdag
- App

Netwerk
Leifruit

En nu verder?

SKGE

Boeken:

De teelt van leifruitbomen. Jan Freriks
Hovenierskunst in Palmet en Pauwstaart. Wiebe Kuitert en Jan Freriks
Digitale module leifruit op www.leerjeerfgoed.nl
Hoofdstuk Leifruit in boek Doen.

